

Örkény István: A végzet

Valahol a Nagy Magyar Alföldnek egy kicsike tanyáján éldegélt egy család, apa, anya és két gyerek, mind pogácsakedvelők. Ha a mamának volt rá ideje, s kedvében akart járni övéinek, sütött nekik egy nagy tepsi pogácsát.

Egyszer azonban liszt helyett mérges rovarirtószert gyúrt a tésztába. Ízre nem volt rosszabb, így hát jól bepogácsáztak, s reggelre meghaltak mind a négyen, az apa, az anya, a gyerekek.

Negyednap eltemették őket, s aztán összejött a rokonság meg a közeli és távolabbi szomszédok, ahogy az már illik, halotti torra. Homoki bort ittak, s hozzá a maradék pogácsát majszolgatták. El is patkoltak mind, ahányan voltak.

A mentősöknek – az orvosnak, a két hordágyvivőnek meg a sofőrnek – már nem akadt dolguk. Csak fejcsóválva körüljárták azt a sok halottat, s mielőtt visszaindultak volna, megették néhány pogácsát, ittak rá egy kis bort.

Kivéve a sofőrt. Bort nem ihatott, mert vezetnie kellett, a pogácsát pedig nem szerette. De ami ott maradt a tepsiben, azt újságpapírba csomagolva letette az ülése mellé, hogy kárba ne vesszen. Jó lesz az még, gondolta, valakinek.

És most viszi!

Kérdések és feladatok

1. A bekezdések közötti viszony

a) Milyen kapcsolatot talál a novella első két bekezdése között? Melyik szó jelzi ezt a viszonyt?

b) Milyen szó-, illetve motívumismétlések biztosítják a bekezdések közötti folyamatosságot, illetve párhuzamokat?

1. és 2. között:

2. és 3. között:

3. és 4. között:

4. és 5. között:

c) A 2. bekezdés utolsó és a 3. bekezdés első sora között milyen részleges szóismétlés (szótőismétlés) teremt játékos formai folytonosságot?

d) Melyik szó ismétlése teremti meg a szöveg tematikus egységét?

e) Noha az utolsó (6.) bekezdésben nem szerepel maga a szó, mégis érezzük nyelvi jelenlétét. Mitől?

2. Rejtélyek, kimondatlanságok

a) A második bekezdésben mit nem tesz egyértelművé az elbeszélő, mire nem ad magyarázatot?

b) Mi hiányzik a negyedik bekezdésből, mi marad kimondatlan? Mi teszi lehetővé itt a lekerekítés elmaradását?

c) Mi a jelentősége a 6. bekezdés végén a novella utolsó mondatát záró felkiáltójelnek?

d) Mi az, ami kiegészítést igényel a 6. bekezdésben, de az előzmények alapján nem, csak saját képzeletünk alapján egészíthető ki? Írjon két olyan, nyitott – a szöveg által felvetett, de meg nem válaszolt – kérdést, amit az utolsó mondat alapján fel kell tennünk!

3. Az elbeszélés stílusa és a történet

a) Bizonyítsa, hogy a történet tartalma szerint rettenetes, szomorú!

b) Milyen más epikai műfajra emlékeztet ez az egyperces novella? Miben érzékelhető a hasonlóság?

b) Hogyan viszonyul a stílus a történet jellegéhez? Milyen hangulat, milyen fordulatok jellemzik az elbeszélés stílusát?

d) Különítsen el két stílusréteget a novella szövegében! Hozzon mindkettőre 3 példát!

I. réteg:

II. réteg:

4. Miért nevezhető groteszk alkotásnak ez az egyperces novella?

5. Keressen a novellából olyan összetett vagy igekötős szavakat, melyek az alábbi példákhoz hasonlóan épülnek föl!

vállrántva

kicsontoz

napimádó

ablaküveg

szemüvegtörlő